

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ХАРЬЯА
ХОВД АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТ

Үенч сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн
нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайлан

Аудитын код: ХОА-2022/13/НА-СТА-ТТЗ

Цахим хуудас:
www.audit.mn

Ховд хот
2022 он

Тэргүүлэх аудитор: Х.Болдбаатар

Утас: 70433061

Цахим хаяг: Boldbaatar.Kh @audit.gov.mn

Аудитын менежер: А.Цэцэгсүрэн

Утас: 70432545

Цахим хаяг: tsetsegsuren.a@audit.gov.mn

Аудитор: Д.Эрдэнэцэцэг

Утас: 70432545

цахим хаяг: erdenetsetsegd@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

Агуулга

2.Аудит хийсэн санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл.....	5
2.1 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлан	5
2.2 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан	6
2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	9
2.4 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан.....	10
2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	13
2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	15
3. Аудитын тайлан	16
3.1 Ерөнхий зүйл	16
3.2 Байгууллага, түүний орчин ба дотоод хяналт.....	16
3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал	17
3.4 Материаллаг байдал	17
3.5 Санхүүгийн тайлангийн тодруулга	18
3.6 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв	19
3.7 Асуудлыг онцолсон хэсэг ба бусад асуудлын хэсэг.....	22
3.8 Аудитын гол асуудал	22
3.9 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал	22
3.9.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт.....	22
Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт	22
3.11 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал.....	23
3.12 Харьяа байгууллагуудын аудитын дүнгийн талаар	23
4. Нэгтгэсэн тайлангийн аудитын илрүүлэлт	23
4.1 Залруулсан алдаа	23
4.2 Төлбөрийн акт.....	24
4.3 Албан шаардлага	24
4.4. Зөвлөмж	25
5. ТТЗ-ын тайлангаар болон түүврийн байгууллагуудын аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчлийн нэгтгэл.....	26

Товчилсон үгийн жагсаалт

УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын Стандарт
НА	Нотлох ажил
УТХО	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт
СТА	Санхүүгийн тайлангийн аудит
УТХО	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар
ТТЗ	Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч
ТШЗ	Төсвийн шууд захирагч
ЗДТГ	Засаг даргын тамгын газар
ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал
ОНХС	Орон нутгийн хөгжлийн сан
СХС	Сум хөгжүүлэх сан
ХХААХҮС	Хүнс хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн сайд
БСУГ	Боловсрол соёл урлагийн газар
СӨБ	Сургуулийн өмнөх боловсрол

Хүснэгтийн товъёг

№	Тайлбар	Хуудасны дугаар
Хүснэгт -1	Санхүүгийн байдлын тайлан	17
Хүснэгт -2	Авлагын үлдэгдэл	18
Хүснэгт -3	Төсвийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэл	20
Хүснэгт -4	Татварын орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл	22
Хүснэгт -5	Аудитад хамрагдсан байгууллагын алдаа, зөрчлийн нэгтгэл	23
Хүснэгт -6	Түүвэрт хамрагдсан байгууллагын алдаа, зөрчлийн нэгтгэл	26

**ХОВД АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

04000 Цахибагараа баг Жаргалант сум, Ховд
Утас: 976-70433091, Факс: 976-70433091
E-mail: khovd@audit.gov.mn

2021.09.25 № 2/100
Танай _____-ны № _____-т

ҮЕНЧ СУМЫН ЗАСАГ
ДАРГА Э.УРТНАСАН ТАНАА

АУДИТЫН САНАЛ ДҮГНЭЛТ

Хязгаарлалттай дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-д заасны дагуу Үенч сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Дүгнэлтийн үндэслэл хэсэгт дурдсан алдаа, зөрчлийн үр нөлөөг эс тооцвол Үенч сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэж, шалгагдагч этгээдээс хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Бараа материалын тайлан гаргалт хангалтгүй, шатахууны тооцоо бодоогүй, ОНХС-ийн зарцуулалт хангалтгүй, насжилт өндөртэй авлага тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулаагүй, төсвийн зарцуулалтад дотоод хяналт хэрэгжүүлээгүй, жилийн эцэст тооллого хийж тооцоо бодож баталгаажуулаагүй, шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй, өмнөх санхүүгийн тайлангийн аудитаар өгөгдсөн зөвлөмж хэрэгжүүлээгүй, зэрэг зөрчлүүд нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах", 6.5.1-д "төсвийн байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдах", 16.5.4-д "төсвийн байгууллагын үйл ажиллагааны үр дүнг дээшлүүлэх", 16.5.5-д "батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах", Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 13.1-д " Анхан шатны баримт нь нягтлан бодох бүртгэл хөтлөх, санхүүгийн тайлан, мэдээллийг үнэн, зөв гаргах үндэслэл болно", 13.7-д " анхан шатны баримтын бүрдэлгүй ажил, гүйлгээг бүртгэх, санхүүгийн тайланд тусгахыг хориглоно", 20.2.5-д дансны өглөг, авлага ба төлбөрийн тооцоог хянаж ажил, гүйлгээг гарахаас нь өмнө хянан баталгаажуулах" 20.2.6-д "эд хөрөнгийн болон төлбөр тооцооны хийх, үр дүнг шийдвэрлэх, бэлтгэн нийлүүлэгч, худалдан авагчтай тооцоо хийж, үлдэгдлийг баталгаажуулж, баримтжуулах ажлыг зохион байгуулах, удирдах" гэсэн заалттай нийцээгүй, санхүүгийн тайлангийн "Үнэн зөв байх", "Иж бүрэн байх", "Тохиолдсон байх", "Үнэлгээ ба хуваарилалт", "толилуулга", "эрх ба үүрэг", "оршин байх" батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

02102033

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт гэдэг нь дээд түвшний баталгаа боловч материаллаг буруу илэрхийлэл байгаа тохиолдолд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар бүгдийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР:

Х.БОЛДБААТАР

2.Аудит хийсэн санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл

2.1 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН	642,737,948.01	623,629,393.95
31	МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ	149,081,832.17	223,197,170.88
31100	Кассанд байгаа бэлэн мөнгө	166,883.00	166,883.00
31110	Төгрөг	166,883.00	166,883.00
31200	Банкинд байгаа бэлэн мөнгө	148,914,949.17	223,030,287.88
31210	Төгрөг	148,914,949.17	223,030,287.88
31211	Төрийн сангийн харилцах	148,771,223.17	223,030,287.88
31213	Арилжааны банк дахь харилцах	143,726.00	0
33	АВЛАГА	274,746,274.86	181,492,094.67
33100	Ажиллагчидтай холбогдсон авлага	10,530,807.00	10,001,038.26
33200	Төлбөртэй үйлчилгээний авлага	0	28,052,000.00
33300	Татаас, санхүүжилтийн авлага	18,339,300.01	0
33401	Дансны авлага /ТӨҮГ/	8,541,977.00	8,541,977.00
33500	Бусад авлага	7,279,067.85	26,547,755.41
33510	Байгууллагаас авах авлага	986,827.85	20,255,515.41
33520	Хувь хүмүүсээс авах авлага	6,292,240.00	6,292,240.00
33600	Зээлийн авлага	230,055,123.00	108,349,324.00
33610	Дотоод эх үүсвэрээс олгосон зээлийн авлага	230,055,123.00	108,349,324.00
33612	Хувь хүмүүст олгосон зээл	230,055,123.00	108,349,324.00
34	УРЬДЧИЛГАА	85,779,950.00	85,779,950.00
34300	Тусгай зориулалтын сан	84,000,000.00	84,000,000.00
34710	Урьдчилгаа тооцоо	1,779,950.00	1,779,950.00
34711	Бараа материал бэлтгэх урьдчилгаа	1,779,950.00	1,779,950.00
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	133,129,890.98	133,160,178.40
35100	Түүхий эд материал	45,146,500.40	48,061,712.40
35110	Тусгай зориулалттай материал	26,911,786.40	26,254,286.40
35130	Эм боох материал	18,234,714.00	21,807,426.00
35400	Хангамжийн материал	87,983,390.58	80,131,466.00
35410	Бичиг хэргийн материал	47,541.45	477,200.39
35420	Аж ахуйн материал	6,164,040.00	746,800.00
35430	Сэлбэг хэрэгсэл	6,199,250.00	0
35440	Түлш, шатах тослох материал	8,317,795.00	1,473,000.00
35460	Хүнсний материал	11,566,367.02	11,152,024.50
35470	Бусад хангамжийн материал	55,688,397.11	66,282,441.11
35600	Мал амьтад	0	4,967,000.00
2	ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН	7,660,003,979.31	8,020,627,099.34
39	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	7,660,003,979.31	8,020,627,099.34
39200	Биет хөрөнгө	7,488,735,979.31	7,844,079,099.34
39201	Барилга, байгууламж, орон сууц	7,988,543,123.80	8,648,192,102.36
39202	Хуримтлагдсан элэгдэл	-	-
		1,136,487,267.73	1,360,856,151.97
39203	Авто-тээврийн хэрэгсэл	357,939,439.00	390,939,439.00
39204	Хуримтлагдсан элэгдэл	-229,080,136.15	-288,661,661.20
39205	Машин тоног төхөөрөмж(компьютер)	2,156,689,239.04	2,221,683,151.64
39206	Хуримтлагдсан элэгдэл	-	-
		2,052,103,648.56	2,095,444,262.78
39207	Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	448,049,064.09	474,138,116.09
39208	Хуримтлагдсан элэгдэл	-236,004,601.53	-259,060,024.99

39209	Зам, гүүрийн байгууламж	2,345,173,910.00	2,345,173,910.00
39210	Хуримтлагдсан элэгдэл	-	-
		2,345,173,910.00	2,345,173,910.00
39213	Түүх соёл, музейн дурсгалт зүйлс	8,059,534.00	18,989,534.00
39214	Бусад үндсэн хөрөнгө	129,880,860.00	154,879,860.00
39215	Хуримтлагдсан элэгдэл	-81,785,237.65	-88,179,280.81
39216	Дуусаагүй барилга, байгууламж	126,913,333.00	12,980,000.00
39217	Ном	8,122,278.00	14,478,278.00
39300	Биет бус хөрөнгө	166,268,000.00	171,548,000.00
39301	Програм хангамж	3,628,500.00	8,908,500.00
39302	Хуримтлагдсан элэгдэл	-2,878,500.00	-2,878,500.00
39303	Бусад биет бус хөрөнгө	165,518,000.00	165,518,000.00
39400	Бусад хөрөнгө /ТӨҮГ/	5,000,000.00	5,000,000.00
39405	Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө /ТӨҮГ/ + бусад	5,000,000.00	5,000,000.00
3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II	8,302,741,927.32	8,644,256,493.29
4	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	38,303,231.98	19,680,005.76
41	БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	38,303,231.98	19,680,005.76
41300	Өглөг	38,303,231.98	19,680,005.76
41310	Ажилчидтай холбогдсон өглөг	7,926,480.97	7,713,724.73
41320	Бараа үйлчилгээний зардлын өглөг	10,389,899.00	10,389,899.00
41360	Бусад өглөг	19,986,852.01	1,576,382.03
41361	Байгууллагад төлөх өглөг	19,986,852.01	788,921.00
41363	Татварын өглөг /ТӨҮГ/	0	787,461.03
5	ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	8,264,438,695.34	8,624,576,487.53
51	Засгийн газрын хувь оролцоо	8,264,438,695.34	8,624,576,487.53
51100	Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан	4,985,615,353.42	4,985,615,353.42
51102	Өмч /хувийн/ /ТӨҮГ/	5,000,000.00	5,000,000.00
51200	Хуримтлагдсан үр дүн	1,264,923,674.96	1,671,472,260.94
51210	Өмнөх үеийн үр дүн	697,694,061.12	1,311,190,742.75
51220	Тайлант үеийн үр дүн	567,229,613.84	360,281,518.19
51230	Давхардсан гүйлгээг цэвэрлэх данс	0	0
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	2,008,899,666.96	1,962,488,873.17
6	ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V	8,302,741,927.32	8,644,256,493.29

2.2 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)	4,622,519,926.36	4,085,847,827.15
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	92,063,252.29	221,849,999.54
110	Орлогын албан татвар	68,343,336.39	52,845,917.54
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	68,343,336.39	52,845,917.54
110002	Үйл ажиллагааны орлого	1,601,298.00	7,850,525.00
110003	Хөрөнгийн орлого	35,695,190.99	37,156,040.14
110008	Шууд бус орлого	31,046,847.40	7,839,352.40
113	Хөрөнгийн албан татвар	2,279,930.50	2,519,935.00
113001	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	689,930.50	0
113002	Бууны албан татвар	1,590,000.00	1,410,000.00
113004	Малд ногдуулах албан татвар	0	1,109,935.00
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	21,439,985.40	166,484,147.00
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	3,775,056.00	6,810,598.00
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	2,293,507.00	2,244,099.00

118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	1,266,549.00	2,946,499.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	215,000.00	1,620,000.00
1181	Газрын төлбөр	11,314,925.40	5,354,624.00
118101	Газрын төлбөр	11,314,925.40	5,354,624.00
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	6,350,004.00	154,318,925.00
118202	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	0	149,661,300.00
118203	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	3,587,284.00	2,263,625.00
118204	Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	2,762,720.00	2,394,000.00
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	895,152,963.00	918,191,769.61
120	Нийтлэг татварын бус орлого	895,152,963.00	918,191,769.61
120003	Торгуулийн орлого	42,140,200.00	6,965,800.00
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	1,731,823.00	6,651,589.00
1200041	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	838,000.00	0
1200042	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	893,823.00	6,651,589.00
120009	Бусад орлого	0	15,983,700.01
120010	Борлуулалтын орлого (Цэвэр) /ТӨҮГ/	8,427,966.00	0
120011	Борлуулалтын өртөг /ТӨҮГ/	8,284,240.00	0
120012	Эрхийн шимтгэлийн орлого /ТӨҮГ/	0	0
120017	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого - Үндсэн хөрөнгө	823,867,414.00	810,218,451.00
120018	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого - Бараа материал	27,269,800.00	78,372,229.60
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	3,635,303,711.07	2,945,806,058.00
1310	Улсын төвлөрсөн төсвөөс	2,007,216,700.00	2,009,096,300.00
131007	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	2,007,216,700.00	2,009,096,300.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	66,025,271.00	208,591,802.00
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	0	25,905,600.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	54,731,271.00	0
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	8,445,591.00	80,118,958.00
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	2,848,409.00	8,222,244.00
131107	Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн нэмэлт орлого	0	94,345,000.00
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	1,527,612,420.07	695,148,226.00
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	719,478,841.07	0
132003	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг /орон нутгийн төсөвт байгууллага улсад төвлөрүүлэх орлого/	10,003,679.00	0
132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт / аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	599,961,600.00	501,139,900.00
132007	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	198,168,300.00	194,008,326.00
1340	Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих	34,449,320.00	32,969,730.00
134002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	34,449,320.00	32,969,730.00
II	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	4,052,689,759.44	3,583,295,592.92
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	4,052,689,759.44	3,583,295,592.92

210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,203,750,000.05	3,382,133,470.40
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1,928,207,878.85	1,939,111,600.45
210101	Үндсэн цалин	1,811,030,745.48	1,780,837,401.70
210102	Нэмэгдэл	90,740,286.37	130,571,062.75
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	6,336,000.00	4,961,000.00
210104	Урамшуулал	19,264,300.00	20,923,355.00
210105	Гэрээт ажлын хөлс	836,547.00	1,818,781.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	244,803,940.10	248,615,807.38
210201	Тэтгэврийн даатгал	232,873,540.10	234,555,328.38
210202	Тэтгэмжийн даатгал	3,012,300.00	3,463,475.00
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	2,409,600.00	2,752,400.00
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	591,700.00	963,704.00
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	5,916,800.00	6,880,900.00
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	145,339,181.50	142,856,714.60
210301	Гэрэл, цахилгаан	17,663,242.83	15,302,046.40
210302	Түлш, халаалт	126,900,138.67	127,074,968.20
210303	Цэвэр, бохир ус	775,800.00	479,700.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	287,883,191.00	374,916,061.06
210401	Бичиг хэрэг	8,743,480.00	8,095,941.06
210402	Тээвэр, шатахуун	50,570,871.00	61,997,155.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	5,882,897.00	4,402,500.00
210404	Ном, хэвлэл	69,700.00	20,300.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	1,864,400.00	9,336,349.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	2,131,100.00	2,500,150.00
210408	Бараа материал акталсны зардал	26,000.00	0
210409	Бараа материал шилжүүлсний зардал	218,594,743.00	288,563,666.00
2105	Нормативт зардал	118,013,085.74	150,952,903.52
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	39,899,044.24	64,703,761.00
210502	Хоол, хүнс	71,034,764.50	80,815,142.52
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	7,079,277.00	5,434,000.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	4,347,500.00	4,786,100.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	1,894,000.00	1,492,000.00
210602	Тавилга	0	0
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	250,000.00	363,500.00
210604	Урсгал засвар	2,203,500.00	2,930,600.00
2107	Томилот, зочны зардал	4,887,926.00	6,552,160.00
210702	Дотоод албан томилот	4,887,926.00	6,552,160.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	21,979,266.50	26,093,930.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	20,405,616.50	22,974,480.00
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	1,122,000.00	1,919,000.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	173,600.00	435,450.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	200,000.00	210,000.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	48,550.00	55,000.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	29,500.00	286,000.00
210807	Газрын төлбөр	0	214,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	448,288,030.36	488,248,193.39
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	102,969,418.49	99,729,015.86
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	14,190,500.00	10,525,650.00
210903	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдол	331,128,111.87	377,993,527.53
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	848,939,759.39	201,162,122.52
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	32,146,500.00	137,640,918.00

213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	18,779,400.00	32,033,150.00
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	12,603,600.00	45,578,500.00
213208	Хөдөө орон нутагт тогтвор суурьшилтай ажилласан албан хаагчдад төрөөс үзүүлэх дэмжлэг	0	28,049,268.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	763,500.00	31,980,000.00
2134	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт	729,546,520.08	0
213401	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт төсөвт байгууллага	719,478,841.07	0
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	10,003,679.00	0
213405	Нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	64,000.01	0
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	87,246,739.31	63,521,204.52
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	48,027,577.93	38,465,604.52
213505	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч хооронд хийсэн санхүүжилт	39,219,161.38	25,055,600.00
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (III)=(I)-(II)	569,830,166.92	502,552,234.23
V	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН	2,600,553.08	142,270,716.04
225001	Үндсэн хөрөнгө, бараа материал худалдсаны гарз	2,600,553.08	142,270,716.04
VI	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН (VI)=(III)+(IV)-(V)	567,229,613.84	360,281,518.19

2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан дүн	Засгийн газрын хувь оролцооны нийт дүн
1	2019 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	4,985,615,353.42	2,008,899,666.96	706,330,898.12	7,700,845,918.50
2	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	0	0	-8,636,837.00	-8,636,837.00
3	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	4,985,615,353.42	2,008,899,666.96	697,694,061.12	7,692,209,081.50
5	Үндсэн хөрөнгийн өсөлт бууралт	5,000,000.00	0	0	5,000,000.00
9	Тайлант үеийн үр дүн	0	0	567,229,613.84	567,229,613.84
10	2020 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	4,990,615,353.42	2,008,899,666.96	1,264,923,674.96	8,264,438,695.34
11	2021 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл	4,990,615,353.42	2,008,899,666.96	1,264,923,674.96	8,264,438,695.34
12	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	0	0	46,410,793.79	46,410,793.79
13	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	4,990,615,353.42	2,008,899,666.96	1,311,334,468.75	8,310,849,489.13
14	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	0	-46,410,793.79	0	-46,410,793.79
17	Өмчид гарсан өөрчилөлт	0	0	-143,726.00	-143,726.00
18	Зарласан ногдол ашиг	0	0	0	0
19	Тайлант үеийн үр дүн	0	0	360,281,518.19	360,281,518.19
20	2021 оны 12-р сарын 31-наарх үлдэгдэл	4,990,615,353.42	1,962,488,873.17	1,671,472,260.94	8,624,576,487.53

2.4 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (I)	3,823,366,491.38	3,277,080,199.54
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	92,063,252.29	221,849,999.54
110	Орлогын албан татвар	68,343,336.39	52,845,917.54
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	68,343,336.39	52,845,917.54
110002	Үйл ажиллагааны орлого	1,601,298.00	7,850,525.00
110003	Хөрөнгийн орлого	35,695,190.99	37,156,040.14
110008	Шууд бус орлого	31,046,847.40	7,839,352.40
113	Хөрөнгийн албан татвар	2,279,930.50	2,519,935.00
113001	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	689,930.50	0
113002	Бууны албан татвар	1,590,000.00	1,410,000.00
113004	Малд ногдуулах албан татвар	0	1,109,935.00
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	21,439,985.40	166,484,147.00
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	3,775,056.00	6,810,598.00
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	2,293,507.00	2,244,099.00
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	1,266,549.00	2,946,499.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	215,000.00	1,620,000.00
1181	Газрын төлбөр	11,314,925.40	5,354,624.00
118101	Газрын төлбөр	11,314,925.40	5,354,624.00
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	6,350,004.00	154,318,925.00
118202	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	0	149,661,300.00
118203	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	3,587,284.00	2,263,625.00
118204	Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	2,762,720.00	2,394,000.00
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	62,196,828.00	135,246,542.00
120	Нийтлэг татварын бус орлого	62,196,828.00	135,246,542.00
120003	Торгуулийн орлого	42,140,200.00	6,965,800.00
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	11,628,662.00	128,280,742.00
1200041	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	838,000.00	0
1200042	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	10,790,662.00	128,280,742.00
120013	Бараа борлуулсан, үйлчилгээ үзүүлсний орлого /ТӨҮГ/	8,427,966.00	0
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	3,669,106,411.09	2,919,983,658.00
1310	Улсын төвлөрсөн төсвөөс	2,007,216,700.00	2,009,096,300.00
131007	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	2,007,216,700.00	2,009,096,300.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	83,718,271.01	182,769,402.00
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	0	25,905,600.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	54,731,271.00	0
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	8,445,591.00	80,118,958.00
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	20,541,409.01	10,451,844.00
131107	Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн нэмэлт орлого	0	66,293,000.00
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	1,543,722,120.08	695,148,226.00
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	719,478,841.07	0
132003	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг /орон нутгийн төсөвт байгууллага улсад төвлөрүүлэх орлого/	26,113,379.01	0

132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт / аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	599,961,600.00	501,139,900.00
132007	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	198,168,300.00	194,008,326.00
1340	Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих	34,449,320.00	32,969,730.00
134002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	34,449,320.00	32,969,730.00
II	НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	3,513,277,957.47	2,900,502,094.83
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	3,513,277,957.47	2,900,502,094.83
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	2,633,227,598.07	2,699,339,972.31
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1,904,932,140.07	1,931,445,430.71
210101	Үндсэн цалин	1,330,165,737.83	1,361,041,102.65
210102	Нэмэгдэл	429,738,399.69	464,121,712.70
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	6,336,000.00	4,961,000.00
210104	Урамшуулал	98,072,402.55	68,707,684.00
210105	Гэрээт ажлын хөлс	40,619,600.00	32,613,931.36
210106	Ажилагчдад төлсөн /ТӨҮГ/	0	0
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	254,544,542.00	262,148,033.00
210201	Тэтгэврийн даатгал	178,155,342.00	185,355,433.00
210202	Тэтгэмжийн даатгал	19,156,600.00	19,198,200.00
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	15,262,100.00	15,358,620.00
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	3,815,600.00	3,839,580.00
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	38,154,900.00	38,396,200.00
210206	Нийгмийн даатгалын байгууллагад төлсөн /ТӨҮГ/	0	0
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	135,327,666.00	141,762,104.60
210301	Гэрэл, цахилгаан	17,926,985.33	20,009,131.40
210302	Түлш, халаалт	116,286,680.67	120,286,573.20
210303	Цэвэр, бохир ус	1,114,000.00	1,466,400.00
210304	Байрны түрээс	0	0
210305	Ашиглалтын зардалд төлсөн /ТӨҮГ/	0	0
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	72,089,005.00	76,844,605.00
210401	Бичиг хэрэг	8,076,860.00	6,058,822.00
210402	Тээвэр, шатахуун	51,749,871.00	56,930,640.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	6,701,074.00	6,388,700.00
210404	Ном, хэвлэл	135,100.00	478,000.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,771,100.00	4,039,975.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	2,005,000.00	2,948,468.00
210409	Түлш шатахуун, тээврийн хөлс, сэлбэг хэрэгсэлд төлсөн мөнгө /ТӨҮГ/	650,000.00	0
2105	Нормативт зардал	117,312,859.24	116,429,585.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	31,068,799.24	32,862,635.00
210502	Хоол, хүнс	78,457,340.00	78,155,150.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	7,786,720.00	5,411,800.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	14,281,700.00	6,706,900.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	4,000,000.00	1,000,000.00
210602	Тавилга	0	0
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	275,000.00	267,000.00
210604	Урсгал засвар	10,006,700.00	5,439,900.00
2107	Томилолт, зочны зардал	4,834,000.00	8,220,700.00
210701	Гадаад албан томилолт	0	0
210702	Дотоод албан томилолт	4,834,000.00	8,220,700.00
210703	Зочин төлөөлөгч хүлээн авах	0	0
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	45,893,021.76	25,496,770.00

210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	42,533,281.76	21,241,744.00
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	1,269,000.00	1,970,800.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	300,000.00	445,000.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	275,000.00	210,000.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	48,550.00	55,000.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	475,000.00	475,000.00
210807	Газрын төлбөр	147,000.00	123,000.00
210808	Банк, санхүүгийн байгууллагын үйлчилгээний хураамж	845,190.00	832,500.00
210816	Татварын байгууллагад төлсөн /ТӨҮГ/	0	143,726.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	84,012,664.00	130,285,844.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	70,948,164.00	120,349,544.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	13,064,500.00	9,936,300.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	880,050,359.40	201,162,122.52
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	32,158,000.00	137,640,918.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	18,779,400.00	32,033,150.00
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	12,603,600.00	45,578,500.00
213208	Хөдөө орон нутагт тогтвор суурьшилтай ажилласан албан хаагчдад төрөөс үзүүлэх дэмжлэг	0	28,049,268.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	775,000.00	31,980,000.00
2134	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт	760,645,620.09	0
213401	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт төсөвт байгууллага	719,478,841.07	0
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	10,003,679.00	0
213405	Нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	31,163,100.02	0
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	87,246,739.31	63,521,204.52
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	48,027,577.93	38,465,604.52
213505	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч хооронд хийсэн санхүүжилт	39,219,161.38	25,055,600.00
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(I)-(II)	310,088,533.91	376,578,104.71
V	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (V)	270,166,919.00	300,862,766.00
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	270,166,919.00	300,862,766.00
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	270,166,919.00	300,862,766.00
220001	Барилга байгууламж	101,335,883.00	91,452,081.00
221001	Их засвар	50,088,060.00	57,609,500.00
222001	Тоног төхөөрөмж	16,839,500.00	68,271,800.00
223001	Бусад хөрөнгө	38,363,000.00	71,230,285.00
225106	Биет ба биет бус хөрөнгө худалдан авсан зардал	63,540,476.00	12,299,100.00
VI	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VI)=(IV)-(V)	-270,166,919.00	-300,862,766.00
VII	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН	-9,100,000.00	-1,600,000.00
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	9,100,000.00	1,600,000.00
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	9,100,000.00	1,600,000.00
VIII	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VIII)=(III)+(VI)+(VII)	30,821,614.91	74,115,338.71
101	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	118,260,217.26	149,081,832.17
20	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	149,081,832.17	223,197,170.88

2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	3,253,128,000.00	2,967,509,528.31
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	2,732,336,900.00	2,677,345,862.31
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	2,651,005,900.00	2,598,354,212.31
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1,925,829,000.00	1,908,303,840.71
210101	Үндсэн цалин	1,279,185,900.00	1,361,041,102.65
210102	Нэмэгдэл	495,092,000.00	440,980,122.70
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	6,048,000.00	4,961,000.00
210104	Урамшуулал	108,286,900.00	68,707,684.00
210105	Гэрээт ажлын хөлс	37,216,200.00	32,613,931.36
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	259,986,800.00	259,175,450.00
210201	Тэтгэврийн даатгал	182,953,800.00	182,382,850.00
210202	Тэтгэмжийн даатгал	19,258,300.00	19,198,200.00
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	15,406,700.00	15,358,620.00
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	3,851,600.00	3,839,580.00
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	38,516,400.00	38,396,200.00
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	145,922,000.00	141,762,104.60
210301	Гэрэл, цахилгаан	21,224,900.00	20,009,131.40
210302	Түлш, халаалт	123,230,700.00	120,286,573.20
210303	Цэвэр, бохир ус	1,466,400.00	1,466,400.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	80,339,900.00	80,335,418.00
210401	Бичиг хэрэг	5,648,400.00	5,625,000.00
210402	Тээвэр, шатахуун	56,935,000.00	56,930,640.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	6,388,700.00	6,388,700.00
210404	Ном, хэвлэл	6,519,800.00	6,508,000.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,798,100.00	2,797,978.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	2,049,900.00	2,085,100.00
2105	Нормативт зардал	140,562,600.00	111,452,250.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	27,929,000.00	27,885,300.00
210502	Хоол, хүнс	107,221,800.00	78,155,150.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	5,411,800.00	5,411,800.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	6,706,900.00	6,706,900.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	1,000,000.00	1,000,000.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	267,000.00	267,000.00
210604	Урсгал засвар	5,439,900.00	5,439,900.00
2107	Томилолт, зочны зардал	7,997,300.00	7,212,700.00
210702	Дотоод албан томилолт	7,997,300.00	7,212,700.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	14,876,300.00	14,724,100.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	10,762,800.00	10,612,800.00
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	1,973,000.00	1,970,800.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	445,000.00	445,000.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	210,000.00	210,000.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	55,000.00	55,000.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	475,000.00	475,000.00
210807	Газрын төлбөр	123,000.00	123,000.00

210808	Банк, санхүүгийн байгууллагын үйлчилгээний хураамж	832,500.00	832,500.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	68,785,100.00	68,681,449.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	59,398,400.00	59,309,149.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	9,386,700.00	9,372,300.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	81,331,000.00	78,991,650.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	81,331,000.00	78,991,650.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	34,372,500.00	32,033,150.00
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	45,578,500.00	45,578,500.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	1,380,000.00	1,380,000.00
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	314,743,800.00	288,563,666.00
220001	Барилга байгууламж	99,500,000.00	91,452,081.00
221001	Их засвар	64,846,100.00	57,609,500.00
222001	Тоног төхөөрөмж	68,900,000.00	68,271,800.00
223001	Бусад хөрөнгө	81,497,700.00	71,230,285.00
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	206,047,300.00	1,600,000.00
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	206,047,300.00	1,600,000.00
III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	3,253,128,000.00	3,073,481,672.91
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	2,009,096,300.00	1,970,630,695.48
310003	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	2,009,096,300.00	1,970,630,695.48
32	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	947,358,600.00	941,600,505.43
320001	Орон нутгийн төсвөөс	753,350,300.00	747,592,179.43
320002	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	194,008,300.00	194,008,326.00
33	НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	43,132,000.00	32,969,730.00
330002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	43,132,000.00	32,969,730.00
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	253,541,100.00	128,280,742.00
350001	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	605,000.00	0
350002	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	206,647,300.00	128,280,742.00
350003	Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	46,288,800.00	0
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0	49,142,890.87
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0	155,115,035.47
6	ТӨСВИЙН БУСАД МЭДЭЭЛЛИЙН АНГИЛАЛ	1,315.00	9,106.00
61	БАЙГУУЛЛАГЫН ТОО	6	6
610001	Төсвийн байгууллага	6	6
610002	Төсвөөс гадуур байгууллага	0	0
62	АЖИЛЛАГСАДЫН ТОО	162	162
620001	Удирдах ажилтан	13	13
620002	Гүйцэтгэх ажилтан	98	98
620003	Үйлчлэх ажилтан	39	39
620004	Гэрээт ажилтан	12	12
63	СУРАЛЦАГЧДЫН ТОО (ЖИЛИЙН ДУНДЖААР)	985	985
630	ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛЬД СУРАЛЦАГЧИД	785	785
630001	Төрийн өмчит ЕБС	785	785
631	СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛЫН БАЙГУУЛЛАГА	200	200
631001	Төрийн өмчит СӨБ байгууллага	200	200
64	ЭМЧЛҮҮЛЭГСЭДИЙН ТОО	0	7,791.00
640001	Улсын эмнэлгээр хэвтэн эмчлүүлэгсдийн тоо	0	441
640002	Улсын эмнэлгийн амбулатороор эмчлүүлэгсдийн тоо	0	7,350

65	ОРОН ТООНЫ МЭДЭЭЛЭЛ	162	162
650001	Төрийн захиргааны албан хаагч (ТЗ)	10	10
650004	СӨБ болон бага, дунд боловсролын албан хаагч (ТҮБД)	69	69
650006	Соёл урлагийн салбарын төрийн үйлчилгээний албан хаагч (ТҮСУ)	5	5
650008	Эрүүл мэндийн салбарын төрийн үйлчилгээний албан хаагч (ТҮЭМ)	19	19
650009	Төрийн үйлчилгээний бусад албан хаагч (ТҮ)	46	46
650010	Гэрээт ажилтан	5	5
650011	Улс төрийн албан хаагч (УТ)	8	8

2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Өмнөх он	ТЗ цэвэр дүн
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	144,803,950.00	182,895,402.00
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	144,803,950.00	182,895,402.00
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	114,603,950.00	113,141,134.00
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил		23,141,590.00
210102	Нэмэгдэл		23,141,590.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл		2,972,583.00
210201	Тэтгэврийн даатгал		2,972,583.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал		2,539,187.00
210401	Бичиг хэрэг		433,822.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал		1,241,997.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс		863,368.00
2105	Нормативт зардал		4,977,335.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл		4,977,335.00
2107	Томилолт, зочны зардал		1,008,000.00
210702	Дотоод албан томилолт		1,008,000.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	114,603,950.00	10,628,944.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	114,603,950.00	10,628,944.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал		67,873,495.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал		67,309,495.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх		564,000.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	30,200,000.00	69,754,268.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	30,200,000.00	58,649,268.00
213208	Хөдөө орон нутагт тогтвор суурьшилтай ажилласан албан хаагчдад төрөөс үзүүлэх дэмжлэг	30,200,000.00	28,049,268.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	0.00	30,600,000.00
2133	Олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	0.00	11,105,000.00
213405	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	0.00	11,105,000.00
I	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	144,803,950.00	182,895,402.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	144,803,950.00	182,895,402.00
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	23,230,250.00	25,905,600.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	79,560,800.00	80,118,958.00

131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	9,562,300.00	10,577,844.00
131107	Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн нэмэлт орлого	32,450,600.00	66,293,000.00
III	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(II)-(I)	0	0
9	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0	0
10	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0	0

3. Аудитын тайлан

3.1 Ерөнхий зүйл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д “Төрийн аудитын байгууллага аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргана” гэж заасны дагуу Үенч сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын тайланг танилцуулж байна.

Аудитын тайланд шалгагдагч этгээд, түүний орчин, аудитад хамааралтай дотоод хяналт, нягтлан бодох бүртгэл, холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын талаар болон аудитын явцад илрүүлсэн алдаа, зөрчил, гаргасан шийдэл, анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал болон аудитын санал дүгнэлт, түүний үндэслэлийг хураангуйлан толилуулав.

Энэхүү тайланд шалгагдагч этгээдэд авлага, татварын болон татварын бус орлого бүрдүүлэлт, анхан шатны баримтын бүрдүүлэлт дутуу, дотоод хяналт, бараа материалын тайлан гаргалт, шатахууны тооцоо бодох, алданги тооцох, орон нутгийн хөгжлийн сангийн үйл ажиллагаатай холбоотой зөвлөмж тусгасан болно.

Аудитыг аудитор Д.Эрдэнэцэцэг 2022 оны 03 дугаар сарын 18-наас 2022 оны 03 дугаар сарын 25-ны хооронд гүйцэтгэж, хяналтыг аудитын менежер А.Цэцэгсүрэн, газрын дарга, тэргүүлэх аудитор Х.Болдбаатар нар тус тус хэрэгжүүлсэн.

Үенч сумын Засаг дарга 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2022 оны 03 дугаар сарын 14-ний өдрийн 1/81 тоот албан бичгээр ирүүлсэн байна.

3.2 Байгууллага, түүний орчин ба дотоод хяналт

Үенч сумын засаг дарга нь “Хүний хөгжлийг дэмжсэн стандарттай Үенч сумын төлөө хамтдаа” гэсэн эрхэм зорилгын дор үйл ажиллагааны чиглэл зорилтоо тодорхойлон ажиллажээ.

Дээрх эрхэм зорилгынхоо хүрээнд дор дурдсан үйл ажиллагааны стратегийн зорилтыг хэрэгжүүлэхээр тодорхойлсон байна. Үүнд:

- *Ковид цар тахлаас үүдэлтэй хүндрэлийг даван туулах*
- *Эрүүл мэнд, боловсрол, биеийн тамир спорт гэсэн дэд хөтөлбөрийг хөгжүүлэх*
- *Хөдөлмөр нийгэм хамгаалах зорилгоор ард иргэдийг хөгжүүлэх*
- *Эдийн засгийн хүрээнд санхүү төсвийн зохицуулалт, төсвийн урсгал болон хөрөнгө оруулалтын зардлыг ил тод хэмнэлттэй зарцуулах*
- *Засаглалын бодлогын хүрээнд цахим мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах ажиллах*
- *Ногоон хөгжлийн бодлогын хүрээнд байгаль хамгаалах нөхөрлөлийн тоог нэмэгдүүлэх, газар тариалангийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, хөрсний доройтлыг сэргээх, хамгаалах,*

Тайлант хугацаанд байгууллагын санхүүгийн үйл ажиллагаанд мөрддөг хууль, тогтоомж, бодлого, журамд дараах өөрчлөлт орсон байна. Үүнд:

- *Малын тоо толгойн албан татварын тухай хууль*
- *Нийгмийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хууль*
- *Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хууль*
- *Коронавируст халдвар /ковид-19/-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай*
- *Засгийн газрын 2021 оны 43 дугаар тогтоолоор “төсвийн хэмнэлтийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай”*

Байгууллагын удирдлагын хэрэгжүүлж байгаа дотоод хяналтуудаас төлөвлөлтийн үе шатанд аудитад хамааралтай хяналтыг авч үзэж, гүйцэтгэх үе шатанд хяналтын сорил гүйцэтгэсний үр дүнд дотоод хяналтын үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, хэрэгжилт үр нөлөө багатай байна.

Сумын нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд мөрдөх тусгайлан баталсан Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг байхгүй бөгөөд Сангийн яамнаас гаргасан бодлого шийдвэрүүдийг хэрэгжүүлэн и-баланс цахим программ хангамж ашиглан холбогдох хууль тогтоомж, нягтлан бодох бүртгэлийн стандартад нийцүүлэн, үйл ажиллагааны онцлогт тохируулан ашиглаж байна.

Үенч сумын Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2021 онд санхүүгийн үйл ажиллагаанд аймгийн Засаг даргын дэргэдэх санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын албанаас дотоод хяналт хэрэгжүүлээгүй байна.

Дотоод аудитын чиг үүрэг, түүний гүйцэтгэсэн ажлын найдвартай байдлын талаар ойлголт олж авснаар дотоод аудитын гүйцэтгэсэн ажлыг аудитад ашиглах, дотоод аудитораас шууд туслалцаа авах шаардлагагүй гэж үзлээ.

3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал

Санхүүгийн тайланг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн эсэх талаар аудитор санал дүгнэлтээ илэрхийлснээр санхүүгийн тайлангийн зорилтот хэрэглэгчдийн зүгээс үзүүлэх итгэл үнэмшлийн хэмжээг нэмэгдүүлэхэд санхүүгийн тайлангийн аудитын зорилго оршино.

Үенч сумын ТТЗ-ын 2021 оны нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан дахь ажил гүйлгээг аккрузл сууриар хөтөлж, нийтлэг зорилготой, үнэн зөв толилуулгын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн хүлээн зөвшөөрөхүйц санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалтай гэж үнэлсэн.

3.4 Материаллаг байдал

Төлөвлөлтийн болон гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг АДБОУС 2320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр нийт зардлаар сонгож, материаллаг буруу илэрхийллийн эрсдэл “дунд” гэж үнэлэн материаллаг байдлын түвшинг 2 хувиар тогтоов.

Төлөвлөлтийн үе шатанд материаллаг байдлын түвшнийг 2021 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн нийт орлогын 4085.8 сая төгрөгөөс 1.5 хувиар тооцон 61.3 сая төгрөгөөр материаллаг байдлыг тооцон, санхүүгийн тайлангийн түвшинд гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг төлөвлөлтийн материаллаг байдлын 80 хувиар буюу 49.1 сая төгрөгөөр тогтоолоо.

Тогтоосон төлөвлөлтийн ерөнхий материаллаг байдлыг аудитын явцад дахин хянаж шинэчлэн тогтоох шаардлагагүй гэж үзсэн.

3.5 Санхүүгийн тайлангийн тодруулга

Үенч сумын ТТЗ-ын 2021 оны нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлангаарх нийт хөрөнгийн дүн өмнөх оноос 341.6 сая төгрөгөөр буюу 4.1 хувиар өссөн байна. Өмнөх оны үзүүлэлтээс материаллаг өөрчлөлт гарсан мөнгөн хөрөнгө, авлага, үндсэн хөрөнгө, өр төлбөр цэвэр өмчийн данснууд байна. Санхүүгийн байдлын тайланг хүснэгтээр харуулбал:

Хүснэгт №1. Санхүүгийн байдлын тайлан /сая. төгрөг/

Тайлангийн үзүүлэлтүүд	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өөрчлөлт	
Мөнгөн хөрөнгө	149.1	223.2	(74.1)	149.7
Авлага	360.5	267.3	93.2	74.1
Бараа материал	133.1	133.2	(0.1)	100.1
Үндсэн хөрөнгө	7,660.0	8,020.6	(360.6)	104.7
НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН	8,302.7	8,644.3	(341.6)	104.1
Богино хугацаат өр төлбөр	38.3	19.7	18.6	51.4
Цэвэр хөрөнгө, өмч	8,264.4	8,624.6	(360.2)	104.4
ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	8,302.7	8,644.3	(341.6)	104.1

Эх сурвалж: Үенч сумын ТТЗ-ын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

3.5.1 Мөнгөн хөрөнгө

Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 149.1 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 223.2 сая төгрөг болж 74.1 сая төгрөгөөр буюу 49.7 хувиар өссөн байна. Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлд байгаа 223.2 сая төгрөг нь Төрийн сангийн харилцах дансанд байршиж байна.

3.5.2 Авлага

Авлага дансны эхний үлдэгдэл 360.5 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 267.3 сая төгрөг болж 93.2 сая төгрөг буюу 25.9 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт №2. Авлагын үлдэгдэл /мянган төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Ажиллагчидтай холбогдсон авлага		10.5	10.0 (0.5)
Байгууллагаас авах авлага		26.9	8.5 (18.4)
Хувь хүмүүсээс авах авлага		7.2	26.6 19.4
Урьдчилж гарсан зардлын авлага		85.8	85.8 -
Дотоод эх үүсвэрээс олгосон зээлийн авлага		230.1	108.3 (121.8)
Татаас санхүүжилтийн авлага		-	28.1 28.1
Дүн		360.5	267.3 (121.3)

Эх сурвалж: Үенч сумын ТТЗ-ын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Авлагын үлдэгдэлд 267.3 сая төгрөгийн насжилт өндөртэй байгаа авлагын дийлэнхийг ОНХС-ийн урьдчилж гарсан зардлын авлага 85.8 сая төгрөг, сум хөгжүүлэх сангийн зээл 108.3 сая төгрөгийн зээл, зээлийн хүүгийн авлага, бусад 73.2 сая төгрөгийн байгууллага хүмүүстэй холбоотой авлагууд эзэлж байна. Эзэн холбогдогч нь тодорхой бус, насжилт өндөртэй 14.7 сая төгрөгийн авлага шийдвэрлээгүй байна. Оны эхэнд 230.1 сая төгрөгийн зээлийн авлагын үлдэгдэлтэй байсан ба тайлант онд 122.7 сая төгрөгийн зээл төлөгдөж 1.6 сая төгрөгийн өмгөөлөгчийн хөлс олгогдож оны эцэст 123.9 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй

байна. Малжуулах төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд 84.0 сая төгрөгийн санхүүжилт олгож урьдчилж гарсан зардлын авлагаар бүртгэсэн байна. СХС-ийн 83.8 сая төгрөгийн насжилт өндөртэй хугацаа хэтэрсэн авлагын үлдэгдэлтэй байна.

3.5.3 Бараа материал

Бараа материалын дансны үлдэгдэл оны эхэнд 133.1 сая төгрөг, оны эцэст 133.2 сая төгрөг болж өсөлт бууралт гараагүй байна. Тайлант онд эм боох материал 3.2 сая төгрөг, хангамжийн материал 10.6 сая төгрөгөөр өсөж, аж ахуйн материал 5.4 сая төгрөг, түлш тослох материал 6.8 сая төгрөгөөр буурч хүнсний материал, тусгай зориулалтын материалд өөрчлөлт гараагүй байна.

Тайлант хугацаанд төсвийн хөрөнгөөр 292.3 сая төгрөгийн бараа материал бэлтгэж, үнэ төлбөргүйгээр 43.8 сая төгрөгийн материал авч нийт 336.1 сая төгрөгөөр нэмэгдэж, 336.1 сая төгрөгийн материалыг зарцуулжээ.

3.5.4 Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгө дансны үлдэгдэл оны эхэнд 7660.1 сая төгрөг байсан бол оны эцэст 8546.0 сая төгрөг болж 885.9 сая төгрөгөөр өссөн нь 12.3 сая төгрөгийн хөрөнгийг худалдан авсан, 759.6 сая төгрөгөөр хандив, үнэ төлбөргүй, шилжүүлэн авсан 114.0 сая төгрөгөөр хөрөнгө нэмэгдсэнтэй холбоотой байна.

Тайлант онд үндсэн хөрөнгө 885.9 сая төгрөгөөр нэмэгдсэн нь төсвийн хөрөнгөөр үнэ төлбөргүй, хандив, шилжүүлэн авсан хөрөнгөөр нэмэгдэж, 49.6 сая төгрөгийн хөрөнгө акталж, 118.9 сая төгрөгөөр үндсэн хөрөнгийн ангилал хооронд шилжүүлсэн зэргээр хасагдсан байна.

3.5.6 Өр төлбөр

Нийт өр төлбөрийн эхний үлдэгдэл 38.3 сая, оны эцсийн үлдэгдэл 19,7 сая төгрөг болж 18.6 сая төгрөгөөр буурсан нь байгууллагад өгөх өглөгийн барагдуулсантай холбоотой байна. Тайлант онд үүссэн өглөг дараа оны тайлангаар бүрэн барагдах өглөг байна.

Богино хугацаат өр төлбөрийн 19.7 сая төгрөг нь бараа үйлчилгээний, 10.4 сая төгрөг ажилчдад өгөх өглөг 7.7 сая төгрөг, байгууллагад өгөх 1.6 сая төгрөгтэй холбоотой өр төлбөр байна.

3.5.7 Цэвэр хөрөнгө, өмч

Засгийн газрын оролцоо дансны оны эхний үлдэгдэл 8302.7 сая төгрөг байсан оны эцэст 8644.2 сая төгрөг тайлант онд 341.5 сая төгрөгөөр өссөн нь тайлант үеийн үр дүн 341.5 сая төгрөгийн хуримтлагдсан үр дүнгээр өссөн байна.

3.6 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь тус хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

3.6.1 Төсвийн төлөвлөлт

Төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг 3183.5 сая төгрөгөөр, нийт зарлагыг 3183.5 сая төгрөгөөр тооцон төлөвлөж, дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн байна.

Үенч сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны нэгтгэсэн төсвийг аймгийн ИТХ-ын 2020 оны 12 дугаар сарын 07 өдрийн 02 тоот тогтоолоор 3183.5 сая төгрөгөөр

баталсан байна. Тайлант оны орлого давсантай холбоотойгоор 2021 онд 1 удаа тодотгол хийн 2021 оны 09 дугаар сарын 06-ны 6/02 тоот тогтоолоор нийт 3253.1 сая төгрөгөөр баталсан байна.

Төсвийн тодотголыг сумын ИТХ-аар 2021 оны 9 дугаар сарын 06-ны өдрийн 6/02 тоот тогтоолоор 3253.1 сая төгрөгөөр 8 байгууллага, 2 сангийн төсвийг тодотгож баталжээ.

3.6.2 Төсвийн гүйцэтгэл

Тайлант онд 3253.1 сая төгрөгийн төсөв баталснаас 2009.1 сая төгрөгийг улсын төсвөөс, 753.4 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс, 240.3 сая төгрөгийг ОНХС-аас санхүүжих, 1.2 сая төгрөгийг өөрийн орлогоос, СХС-ийн зээлийн эргэн төлөлтөөс 206.0 сая төгрөг, ЭМД-ийн санхүүжилтээс 43.1 сая төгрөгөөр санхүүжүүлэхээр төлөвлөжээ.

Хүснэгт 3: Төлөвлөгөө, гүйцэтгэл /сая. Төгрөг/

Байгууллагын нэр	ЭХ ҮҮСВЭР						Хэмнэлт хэтрэлт
	Нийт төлөвлөгөө			Эх үүсвэрийн гүйцэтгэл			
	Санхүүжилт	Өөрийн орлого	нийт	Санхүүжилт	өөрийн орлого	Нийт	
ОН төсөв	753.4	0.6	754.0	747.6	0.6	748.2	5.8
ТЗШ	2,009.1	0.6	2,009.7	1,970.6	0.6	1,971.2	38.5
ЭМД	43.1		43.1	32.9	-	32.9	10.2
ОНХС	194.0	46.3	240.3	194.0	4.9	198.9	41.4
СХС	-	206.0	206.0	-	122.3	122.3	83.7
ОНБ дүн	2,999.6	253.5	3,253.1	2,945.1	128.4	3,073.5	179.6

Эх сурвалж: Үенч сумын ТТЗ-ын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант онд 1970.6 сая төгрөгийг улсын төсвөөс, 747.6 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс, 194.0 сая төгрөгийг ОНХС-аас санхүүжих, 1.2 сая төгрөгийг өөрийн орлогоос, СХС-ийн зээлийн эргэн төлөлтөөс 122.3 сая төгрөг, ЭМД-ийн санхүүжилтээс 32.9 сая төгрөг буюу нийт 3073.5 сая төгрөгийн орлого бүрдүүлж 2967.5 сая төгрөгийн зарлага гаргаж төсөвт 24.5 сая төгрөг төвлөрүүлж мөнгөн хөрөнгийн 155.1 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 2967.5 сая мянган төгрөг буюу 98.3 хувьтай байгаа нь ковид-19 цар тахалтай холбоотой хүүхдийн хоол, үдийн цайны зардлууд бүрэн гараагүйтэй холбоотой байна.

Үндсэн үйл ажиллагааны орлого 1.2 сая төгрөгөөр, туслах үйл ажиллагааны орлогыг 253.5 сая төгрөгөөр батлагдаж гүйцэтгэлээр үндсэн үйл ажиллагааны орлогыг 1.2 сая төгрөг туслах үйл ажиллагааны орлого 4.9 сая төгрөгөөр, СХС-ийн зээлийн эргэн төлөлт 122.3 сая төгрөгөөр орлого бүрдүүлсэн. Нийт бүрдүүлсэн орлогыг дийлэнх хувийг СХС-ийн зээлийн эргэн төлөлт болох 122.3 сая төгрөг эзэлж байна.

Үенч сумын ИТХ-ын 2021 оны орон нутгийн төсөв батлах тухай 2021 оны 9 дугаар сарын 06-ны өдрийн 6/02 дугаар тогтоолд Үенч сумын Төвлөрүүлэн захирагчийн тайлант онд 177.8 сая төгрөгийн орлогыг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэхээр батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 293.4 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлж төлөвлөгөөг 165.1 хувиар биелүүлсэн байна.

Хүснэгт 4. Сумын татварын орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл /сая.төгрөг/

д/д	Орлогын нэр төрөл	Орон нутгийн татварын орлого	2021.08.30 ны тогтоолоор	Орлогын гүйцэтгэл	Зөрүү
	Нийт орлогын дүн	157.9	177.8	293.4	(115.6)
А	Нийт орлого тусламжийн дүн	157.9	177.8	293.4	(115.6)
Б	Нийт орлогын дүн	157.9	177.8	293.4	(115.6)

В	Суурь орлогын дүн	157.9	177.8	293.4	(115.6)
	Урсгал орлогын дүн	62.1	177.8	293.4	(115.6)
Г	Татварын орлого	62.1	157.8	281.6	(123.8)
1	Хувь хүний орлогын албан татвар	59.6	56.6	86.8	(30.2)
	Үйл ажиллагааны орлогын татвар	2.0	2.0	5.0	(3.0)
	Хөрөнгийн орлого	44.0	41.0	61.6	(20.6)
	ХХОАТ-ын бусад орлого	13.6	13.6	20.2	(6.6)
2	Өмчийн татвар	2.5	2.5	3.2	(0.7)
	Үл хөдлөх хөрөнгийн албан татвар			-	-
	Бууны албан татвар	2.5	2.2	2.1	0.1
	Хүүгийн орлого				
	Малын хөлийн албан татвар	-		1.1	(1.1)
4	Бусад орлого	95.8	98.7	191.6	(92.9)
	Улсын тэмдэгийн хураамж	2.1	2.8	3.6	(0.8)
	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	1.1	1.1	1.8	(0.7)
	Ан амьтан агнах зөвшөөрлийн	81.2	81.2	149.6	(68.4)
	Ус рашааны нөөц ашигласны төлбөр	1.0	1.0	2.3	(1.3)
	Газрын төлбөр	6.4	6.4	19.8	(13.4)
	Байгалийн ургамалын нөөц ашигласны төлбөр	2.5	3.9	3.6	0.3
	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	1.5	2.3	10.9	(8.6)
Д	Татварын бус орлого	-	20.0	11.8	8.2
	хүү торгууль				
	Хүү торгуулийн орлого		20.0	11.8	8.2

Эх сурвалж: Үенч сумын ТТЗ-ын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Нийт орлогыг 115.6 сая төгрөгөөр давуулсан. Үүнээс хувь хүний орлогын албан татварыг 6.6 сая, өмчийн орлогыг 0.7 сая, малын хөлийн татвар 1.1 сая, татварын бус орлого 8.2 сая, ан агнуурын хураамжийн орлогыг 68.4 сая, бусад орлого 17.2 сая, газрын төлбөрийн орлогыг 13.4 сая төгрөгөөр давуулсан байна.

Батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, түүний хэтрэлт, хэмнэлтийг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.5-д харуулав.

3.6.3 Нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т “нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна” гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Нэмэлт санхүүжилтийн тайлангаар ЭМГ-аас 66.3 сая, үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон орлогоос 10.6 сая, дээд шатны төсөв захирагчаас 80.1 сая, хандив тусламжаар 25.9 сая төгрөг нийт 182.9 сая төгрөгийн орлого бүрдүүлж нэг удаагийн тэтгэмж урамшуулалд 30.6 сая, эм эмийн хэрэгсэлд 4.9 сая, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөрт 136.3 сая төгрөг зарцуулж орон нутгийн төсөвт 11.1 сая төгрөг төвлөрүүлж мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлгүй байна.

Нэмэлт төсвийн тайланг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.6-д харуулав.

3.7 Асуудлыг онцолсон хэсэг ба бусад асуудлын хэсэг

Үенч сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд тодорхой бус байдал үүссэн, хэрэглэгчдэд хамааралтай дараах асуудлууд байна. Үүнд:

1. Сум хөгжүүлэх сангаас 2011-2021 онуудад олгосон 83.6 сая төгрөгийн зээлийн авлага тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулаагүй, зээлийн үлдэгдэл өндөр дүнтэй байгаа нь сангийн хөрөнгийн эргэцийг удаашруулсан, сангийн хөрөнгийн үлдэгдэл 123.9 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй эргэлтэд орохгүй байгаа нь хөрөнгийн үр өгөөжийг бууруулж байна.
2. Урьдчилж гарсан зардалд бүртгэгдсэн төсөл хөтөлбөрт хамрагдсан иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагуудад санхүүжилт олгоод эргэн төлөх гэрээ байгуулаагүй, тооцоо нийж актаар баталгаажуулаагүй 84.0 сая төгрөгийн асуудал байна.

3.8 Аудитын гол асуудал

ОНХС-аас ажлаас халагдсан хүний цалинг шүүхийн шийдвэрээр нөхөж олгоод буруутай этгээдээр төлүүлэх нэхэмжлэл гаргаагүй, хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт аваад ажлаа дутуу хийсэн, зарим ажлууд зураг төсөв байхгүй, хүлээн авсан комиссын гарын үсэг дутуу, мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтгүй, анхан шатны баримт дутуу, сангийн журам зөрчсөн зэрэг асуудлууд санхүүгийн тайланд нөлөөлж байна.

3.9 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

АДБОУС 4000.16-д нийцлийн аудитыг санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан хийх тохиолдолд аудитор аль стандартыг дагаж мөрдөхийг үнэлэх, нийцлийн асуудлын талаарх дүгнэлтийг санхүүгийн тайлангийн аудитын санал дүгнэлтээс тусад нь салгах ёстой гэж заасны дагуу тус байгууллагын 2021 оны Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтийг хяналаа.

3.9.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор www.shilendans.gov.mn цахим хуудсанд холбогдох мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй.

Тайлант хугацаанд мэдээлбэл зохих мэдээллийг бүрэн оруулаагүй, 42 мэдээллийг хугацаа хоцроож мэдээлсэн, батлагдсан төсөв, хагас жилийн санхүүгийн тайлан, дараа жилийн төсвийн төсөл, төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн төсвийн хөтөлбөр, зориулалтын батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, хэтрэлт хэмнэлтийн шалтгаан тайлбарыг бүтэн жилээр, хагас жилээр, улирал бүрээр мэдээлэх мэдээллийг огт оруулаагүй байна.

Аймгийн хэмжээнд сум хөгжүүлэх сангийн Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтийг мэдээлэх тусгай цэсгүйгээс тайлант онд орсон орлогын гүйлгээг мэдээлээгүй, зарлагын гүйлгээг мэдээлээгүй байна. Мэдээлээгүй болон дутуу мэдээлсэн мэдээллийг аудитын явцад бүрэн оруулсан.

Нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлийн түвшинд хэрэгжүүлсэн горим, сорилд үндэслэн шилэн дансанд байршуулсан мэдээлэл нь Шилэн дансны тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалттай нийцээгүй байна гэж дүгнэлээ.

Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт

Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар 176.2 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрснээс, 19.9 сая төгрөгийн 1 төлбөрийн акт, 18.1 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах 1 албан шаардлага, 19.1 сая төгрөгийн 3 алдаа, зөрчилд зөвлөмж өгсөн байгааг 70% хэрэгжүүлэн ажилласан байна.

3.11 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал

Дараагийн аудитаар хөрөнгийн зардал, ковид-19 цар тахал, шүлхий өвчинтэй холбоотой зардлууд, ЭМТ-ийн оношлуур болон шатахууны зардлын зарцуулалт, үндсэн хөрөнгө, ОНХС-ийн хөрөнгөөр хийгдсэн ажилтай холбоотой асуудлыг авч үзэх нь зүйтэй байна.

3.12 Харьяа байгууллагуудын аудитын дүнгийн талаар

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд харьяа 6 төсвийн байгууллага, 2 тусгай сан нийт 8 санхүүгийн тайлан нэгтгэгдсэнээс 3 байгууллагыг аудитад хамруулан дүгнэлт гаргаж 5 тайланг түүвэрт хамруулсан байна.

Аудитад хамрагдсан харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд “Зөрчилгүй”-2 (Үенч сумын Хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төв), “Хязгаарлалттай” 1 (Ерөнхий боловсролын сургууль) нийт 3 дүгнэлт гаргасан байна.

Үенч сумын ТТЗ-ын нэгтгэлд хамрагдсан төсвийн шууд захирагчдын 2021 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар нийт 360.6 сая төгрөгийн 18 алдаа зөрчил илэрч, 98.2 сая төгрөгийн 4 алдааг залруулсан байна.

Залруулагдаагүй 262.4 сая төгрөгийн алдаа зөрчлөөс 6.8 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд 2 төлбөрийн акт тогтоон, 255.6 сая төгрөгийн 12 алдаа зөрчилд зөвлөмж өгөгдсөн байна. Нийт алдаа зөрчил, шийдвэрлэлтийг хүснэгтээр харуулбал:

№	Байгууллагын нэр	Нийт илэрсэн алдаа зөрчил		Үүнээс залруулсан		Хүснэгт -5 /сая.төг/					
						Үүнээс: Залруулаагүй алдаа, зөрчлийн шийдвэрлэлт					
		тоо	дүн	тоо	дүн	Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
2	Сургууль	6	215.0	1	0.1					5	214.9
3	Цэцэрлэг	5	17.8			1	5.1			4	12.7
4	ЭМТ	7	127.8	3	98.1	1	1.7			3	28.0
		18	360.6	4	98.2	2	6.8	-	-	12	255.6

Эх сурвалж: Үенч сумын ТТЗ-ын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

4. Нэгтгэсэн тайлангийн аудитын илрүүлэлт

Аудитаар нийт 725.2 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрснээс, 212.3 сая төгрөгийн 3 алдааг залруулж, 24.5 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд 2 төлбөрийн акт тогтоож, 259.2 сая төгрөгийн зөрчилд 2 албан шаардлага бичиж, алдаа зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 229.2 сая төгрөгийн 6 зөвлөмж өглөө.

4.1 Залруулсан алдаа

Аудитаар нягтлан бодох бүртгэлийн бичилт, тооцоолол болон тайлагналын алдаатай дараах залруулгыг санхүүгийн тайланд тусгаж, баталгаажуулав. Үүнд:

1. И баримт болон анхан шатны баримт дутуу ажил гүйлгээ хийсэн байгаа 53.5 сая төгрөгийн алдааг аудитын хугацаанд баримтжуулсан
2. Бараа материал худалдан авсан тухай бүрд нярваар орлого авч тооцоо хийж, зарлагадахдаа нярав албан хаагчдаар шаардах хуудас бүрэн бичүүлж дарга, нягтлан бодогчоор хянуулж зөвшөөрсөн тохиолдолд олгоогүй, үлдэгдлийг баталгаажуулж баримтжуулж, хяналт тавин үнэн зөв бодитой хийгээгүй 16.0 сая төгрөгийг зөрчлийг аудитын явцад засуулсан

3. ХХААГ-ын 2021 оны 6 дугаар сарын 21-ны 255 тоот албан тоот, аймгийн ИТХ-ын 2021 оны 06 сарын арван 07-ны 43 дугаар тогтоолоор үнэ төлбөргүй орлогод авах Герефорд шилмэл үүлдрийн хээлтүүлэгч 4.9 сая төгрөг, өөрийн хөрөнгөөр бэлтгэсэн мал шүршигч мотпомп 1.1 сая төгрөг, үнэ төлбөргүйгээр үндсэн хөрөнгийн орлогод бүртгэх өв соёлын хүрээлэн 136.4 сая төгрөгийн өртөгтэй, бага үнэтэй түргэн элэгдэх зардал болох 149.9 сая төгрөгийн ус буцалгаагчийг үндсэн хөрөнгөд бүртгэсэн байсныг аудитын явцад залруулж бүртгэсэн

Шийдвэрлэсэн нь: Шалгаагдагч байгууллагын төсвийн захирагч, нягтлан бодогч нарт асуудлын бүртгэлээр танилцуулан 212.3 сая төгрөгийн залруулга хийсэн болно.

4.2 Төлбөрийн акт

4.1.1 Мөнгөн хөрөнгөтэй холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Цалин томилолт илүү олгосон 3.7 сая төгрөг, Санхүүгийн дотоод хяналт аудитын албаны төлбөрийн акт болох 1.7 сая төгрөгийг ажилтнуудтай холбогдох тооцоолол хийгээгүй төсвөөс төлсөн, нийт 4.9 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.1-д "Төсвийн байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдах", 16 дугаар зүйлийн 6.4.1.төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах", 13 дугаар зүйлийн 13.6-д "анхан шатны баримтын үнэн зөвийг түүнийг үйлдсэн, зөвшөөрсөн", 20 дугаар зүйлийн 20.2.5. "Дансны өглөг, авлага ба төлбөрийн тооцоог хянаж ажил, гүйлгээг гарахаас нь өмнө хянан баталгаажуулах" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Төсвөөс актын төлбөр төлснийг төсөвт буцаан төвлөрүүлэх 4.9 сая төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоох

4.1.2 ОНХС-ийн зарцуулалттай холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Гэрээний үүргээ биелүүлээгүй урьдчилж авсан санхүүжилтийн гүйцэтгэлийн тайлан байхгүй, гүйцэтгэлийн явцын хяналт хэрэгжүүлээгүй, гэрээ сунгаагүй, алданги тооцоогүй, ЗХЗ-ийг суутгаж аваагүй 19.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20.1.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийн анхан шатны баримт, холбогдох бусад баримт бичиг, мэдээ, мэдээллийг тогтоосон хугацаанд шаардан гаргуулах", Төсвийн тухай хуулийн 5-р зүйлийн 5.1.2-д "төсвийн иж бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх, гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Захиалагчийн хяналтын зардал суутгаагүй, гэрээний үүргээ биелүүлээгүй 19.6 сая төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоох.

4.3 Албан шаардлага

4.3.1 СХС-ийн зээлтэй холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: СХС-ийн насжилт өндөртэй авлага шийдвэрлээгүй, авлагын үр дүн буурсан, тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй 83.9 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ.

Энэ нь зээлдэгчтэй байгуулсан гэрээний 7.2.4-д "Зээлийн эргэн төлөлт, хүүгийн орлогыг сангийн дансанд төвлөрүүлнэ", 8.2-д "Зээлдэгч зээлийн төлбөрийг сар бүрийн төлбөрийн хуваарийн дагуу төлнө", 9.2-д "Зээлдэгч гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй дараах тохиолдолд Зээлдүүлэгч гэрээг цуцалж, зээл, хүү нэмэгдүүлсэн хүүгийн төлбөрийг үл маргах журмаар төлүүлнэ. Үүнд: 9.2.1-д "Зээлийн гэрээний 3.2-т зааснаас өөр зориулалтаар ашигласан", 9.2.2-д "Зээлийн гэрээгээр тохиролцсон хуваарийн дагуу төлбөрөө бүрэн төлөлгүй 60 хоног хугацаа хэтэрсэн", 9.2.4-д "Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ 2-оос дээш удаа зөрчсөн, эсвэл 15 дээш хоногоор хугацаа хэтрүүлсэн бол", ХХААХҮС-ын 2021.07.06-ны 01/2191 тоот чиглэл" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Авлага барагдуулах, тооцоо нийлж баталгаажуулах албан шаардлага бичих

4.3.2 Мөнгөн хөрөнгөтэй холбоотой асуудал

Илрүүлэлт. Ажлаас халагдсан ажилтанд төсвөөс цалин олгоод буруутай этгээдээс нэхэмжилж аваагүй, авлагад тусгаагүй 11.8 сая төгрөгийн 2 зөрчил илэрлээ. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20.2.5-д дансны өглөг, авлага ба төлбөрийн тооцоог хянаж ажил, гүйлгээг гарахаас нь өмнө хянан баталгаажуулах, Захиргааны ерөнхий хуулийн 103.1-д Иргэн хуулийн этгээдийн хохирлыг барагдуулсны улмаас өөрт учирсан хохирлыг захиргааны байгууллага иргэний хуулийн 498.5-д заасны дагуу нэм буруутай албан тушаалтнаар буцааж төлүүлнэ" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Төсвөөс олгосон цалинг буруутай этгээдээс гаргуулж төсвийн хохиролгүй болгох, хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах 2 албан шаардлага бичлээ.

4.3.3 ОНХС-ийн зарцуулалттай холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Ажлаа дутуу хийсэн, зарим ажлууд зураг төсөв байхгүй, хүлээн авсан комиссын гарын үсэг дутуу, мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтгүй, малжуулахаар өгсөн санхүүжилтийн эргэн төлөлт тодорхой бус 163.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 5-р зүйлийн 5.1.2-д "төсвийн иж бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх, ОНХС-ийн үйл ажиллагааны журмын 11-р зүйлийн 11.1-д "ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт, гүйцэтгэл, зарцуулалт, тайлагналт, бүртгэл, хяналт болон эцсийн үр дүнг тухайн шатны төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүрэн хариуцна" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах албан шаардлага бичлээ

4.4. Зөвлөмж

Цаашид анхаарвал зохих асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдлын дарааллаар эрэмбэлэн харуулав. Үүнд:

4.1.6 ОНХС-ийн зарцуулалттай холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Байгууллагуудын нэмэлт дансаар хийсэн санхүүжилтийн баримт байхгүй, хүлээн авсан актаар баталгаажаагүй, зарим хөрөнгө орлого аваагүй 49.9 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн 13 дугаар зүйлийн 13.7-д "Анхан шатны баримтын бүрдэлгүй ажил, гүйлгээг бүртгэх, санхүүгийн тайланд тусгахыг хориглоно", ОНХСан-ийн үйл ажиллагааны журмын 4-р зүйлийн 4.2.5-д "Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагаас бусад улсын төсвийн байгууллагын хөрөнгийн зардал", Төсвийн тухай хуулийн 5-р зүйлийн 5.1.2-д "төсвийн иж бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж Анхан шатны баримтгүй ажил гүйлгээ хийхгүй байх, и-баримтыг хавсаргах, хөрөнгө бүрэн орлого авах

4.1.7 Төсвийн зарлагатай холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: ИТХ-нь Засгийн газрын тогтоолын хэрэгжилтийг хангаж батлагдсан төсөвт зардлын дүнд 10-аас доошгүй хувийн хэмнэлт гаргаж ажиллаагүй 41.9 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах", ЗГ-ын 2021/02/17-ны 43 тоот "төсвийн хэмнэлтийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" тогтоолын 1.3, 1.6, 1.8, 1.9 дэх заалтуудтай нийцэхгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж: Хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах зөвлөмж өглөө.

4.1.8 Авлагатай холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Насжилт өндөртэй авлага бууруулаагүй, тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулаагүй, эзэн холбогдогч нь тодорхой бус 118.0 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6-р зүйлийн 6.4.8-д "төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх", Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20.2.5-д дансны өглөг, авлага ба төлбөрийн тооцоог хянаж ажил, гүйлгээг гарахаас нь өмнө хянан баталгаажуулах" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж: Авлага бууруулж ажиллах, урьдчилж гарсан зардлыг тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулах 2 зөвлөмж өглөө.

4.1.9 Бараа материалын тайлан, тооллоготой холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: И баримт болон анхан шатны баримт дутуу ажил гүйлгээг хийсэн бараа материалын тайлан гаргалт хангалтгүй, шатахууны тооцоо бодоогүй 19.5 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.1-д "Төсвийн байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдах" 20 дугаар зүйлийн 20.2.6-д "Эд хөрөнгийн болон төлбөр тооцооны тооллого хийх, үр дүнг шийдвэрлэх, бэлтгэн нийлүүлэгч, худалдан авагчтай тооцоо хийж, үлдээдлийг баталгаажуулж, баримтжуулах ажлыг зохион байгуулах, удирдах" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж Бараа материал худалдан авсан тухай бүрд нярваар орлого авхуулж, зарлагадахдаа нярав нь албан хаагчдаар шаардах хуудас бүрэн бичүүлж дарга, нягтлан бодогчоор хянуулж зөвшөөрсөн тохиолдолд олгож хэвших, бараа материалын тооллогыг үнэн зөв бүрэн хэрэгжүүлэх

4.1.10 Шилэн данстай холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Шилэн дансны мэдээллийг бүрэн мэдээлээгүйтэй холбоотой хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.1-д "Төсвийн байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдах" Шилэн дансны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн шилэн дансны зарчим, 6 дугаар зүйлийн шилэн дансны мэдээлэл заалттай нийцэхгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж Шилэн дансны тухай хуулийг хэрэгжүүлэн ажиллах

Дээрх зөвлөмжийн биелэлтийг Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2022 оны 06 дүгээр сарын 25-ны өдрийн дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

5. ТТЗ-ын тайлангаар болон түүврийн байгууллагуудын аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчлийн нэгтгэл

д/д	Байгууллагын нэр	Нийт алдаа, зөрчлийн		Үүнээс							
				Залруулга		Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
				Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
1	Дарви ТТЗ	1	111.2							1	111.2
2	Дарви ЗДТГ	8	285.3	3	212.3	1	4.9			4	68.1
3	Дарви ИТХ	-	-								
4	Дарви сумын Соёлын төв	1	2.0					1	2.0		
5	Дарви сумын ОНХС	4	242.8			1	19.6	2	173.3	1	49.9
6	Дарви сумын СХС	1	83.9					1	83.9		
	Дүн	15	725.2	3	212.3	2	24.5	4	259.2	6	229.2

ХОВД АЙМГИЙН ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР